

ACC. N:R **M. 10453**: 1-10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *August Holmberg*
Härad: *Bråhne* Adress: *Långsta*
Socken: *Asarum* Berättat av: _____
Uppteckningsår: *1947* Född år *1860* i *Asarum*

Förbrukats binstämningar

s. 1-10

LwF. 61.

Skriv endast på denna sida!

Blekinge bondens extra förvärvsmöjligheter:

Andra till jordbrukets egentliga genombrött under 1870 och 80 talet, var det endast en och annan storbonde som skördade tillräckligt med spannmål till gårdsfolkets underhåll! Fåga, eller i de flesta fall, intet återstod att sälja som kunde inbringa pengars till löpande utgifter såsom: Skatter, inköp av kreatur eller sådana husgerådssaker som den egna skörden eller den i hemmet förvärfvade arbetsfärdigheten förmådde åstadkommas! Behoven voro i regel få, ty förbrukarna voro varken många eller stora och det allra mesta som behöfdes såväl till föda som kläder och ofta äfven de enklaste möblerna förfärdigades i hemmen.

Lux förkom ingensstädes hos bonden. Sett med nutida ögon måste dåtidens hem synas torfliga i de allra flesta fall. Å andra sidan sett var åtskilligt vida bättre än nutidens! Såväl sängkläder som gångkläder voro förfärdigade av gårdens folk och av gårdens produkter

spinning, väring, färgning m. m. förkom så gott som i alla hem. Behoven att skaffa något till huset utifrån var således inte många. Men något reda pengar åtgick till husets behov under året i alla fall och de här till nödvändiga pengarna måste skaffas på något sätt och då gällde det om bonden var fiffig nog att med de tillgångar som funnos på gården åstadkomma dessa.

Större allmänna arbeten förkommo sällan och då vanligen under nödar då de fattigaste och mest nödställda härmed erhöles någon hjälp. För öfrigt fanns intet arbete att få utan hos bönderna. Ordspråket: "Bonden är landets mäg!" egde då fullkomligt berättigande!

Man kan tycka att de unga färo som ville sätta bo, hade väl den utvägen att bli torpare på de större bondgårdarna. Men bönderna voro försigtiga: När en bonde antaget så många torpare som behöves till gårdens skötsel så tog han icke emot flera. Man ville inte ha en hop lost folk på sina egor som icke kunde sysselsättas utan bara

drovo sigslolola och ställde till obehag. Därför förökte så många som möjligt att köpa ett stycke jord som sattes i mantal och sedan residerade man som självständig bonde! På så sätt uppstod den stora mängden av små obetydliga gårdar som finns här i Blekinge! Dessa ha icke uppställ genom delning till släktens olika medlemmar som det skett i andra av vårt lands provinser.

När en person köpte en gård på sätt ovanför sagts så fanns i de flesta fall inte den minsta remsa öppen åkerjord utan de första årens obetydliga grödor fingo togas från i hast beredda små svogjeland, kallade: "Rösslaplättar". Och det var nu händigheten i utförandet av olika slags arbeten eller stundom handverk fick träda till.

Att bränna tjära och därmed skaffa sig lite inkomst var något som förekom lite överallt men som icke lämpade sig för vem som helst, ty till detta arbetet förbrades ovilkorligen två man om det skulle bli något av och detta var inte alla gånger detta passade.

Mången försökte visserligen hjälpa sig fram på så sätt, att ha kvinnan med vid uppbrytningen och framföringen av järvetstubbarna. Men detta var alltför ansträngande för ett kvinnas och ofta var kvinnan alltför trött till sådant arbete.

För att utbränningen av järnen måste man ha en vändperson till, som i sin tur måste ha en extra man till att dra blåsbågen! Ifrån det ögonblick järnen tänks på och till dess den bränt ut fick blåsbågen inte stanna ett ögonblick. Jag var många gånger en intresserad åskådare på detta arbete i min barndom. Men minnet är nu oförmöget att redogöra för detaljerna i arbetet.

I äldre tid täcktes många tak både i stad och på landet med så kallade: "Spingstickor" klydda med en mycket tunn bred kniv med handtag i båda ändar. De voro omkring aluslänga (kanske 36 tum) samt från 2 till 4 tum breda, men g. tyckare än en vävsticka. Och spingades av kvistgritt kärnfirer. Före min tid och även i min barndom förekom bruket av sådant takmaterial

Detta var ett både hårdt och lönande arbete för den som kunde göra det, samt hade passande trä vertill på sina egor då givetvis hela betalningen tillföll samme person. Stickorna såldes i bundter av ett storhundra i varje bundta varje bundta var omslagen med en björkvråja. Ett storhundra = 1200. Då stickorna lags på taket fjärades taket med träbjära. Om jag minns rätt fästades stickorna med små träpinnar. Men jag kommer ej ihåg detta säkert. Det gick åt massor sådana stickor till ett tak men de fästades att vara varaktigare än något annat takmaterial samt voro mycket lätta. Själ har jag rivit ett sådant tak då jag täckte om huset med takpapp.

Allt vrida ihop och köra till bönderna i Lister = bygden och neråt Skåne med vridhankar och hankar av grangrenar, avsedda och begagnade vid uppsättning av gårdsgårdar var en tillfällig förtjänst för många fattig bonde och hade den förmån

att alltid vara säljbara! Närhålost någon kom till
Lister eller Skåne med gärdshästar och fjöd ut
så var han välkommen. Enligt naturens bud skulle
såvart arbete göras om varen då säven var i träet
men då räckte inte tiden till utan hästarna fick
göras under vintern. Tranxenarna som begagnades
här till fick basas i eld så att de blevo mjuka och
lätto vrida sig. Man krängde 60 st sådana hästar
på en cirka tre alnar lång stake samt band med
björkordjor ihop 2 i båda ändar två sådana fulla stakar.
Detta utgjorde tillsammans 120 st och detta var
vetsamma som ett storhundra. Något närmare om
pris och diverse annat hörande här till kommer jag
icke numera ihåg! A.N.M. Om man skulle ange
någon lägre siffra då man räknade storhundren så an-
vände man ej tiotalen utan fjög räkning, av vilka det
gick 6 fjög på ett storhundra! Många använde räkningen
i tolfte och fjög ända till metersystemet infördes!

Att hugga sådeskrakar till försäljning av de bönder som egde härtill lämplig ungskog av fur eller gran, var något som alltid och överallt mottogs då sådant erbjöts, ty sådeskrakar behövdes på alla gårdar med sådesotling!

Och det var endast undantagsvis att någon egde härtill lämplig ungskog. Sådana krakar höggos 7 fot långa, med en diameter i storändan av $2\frac{1}{2}$ a 3 tum, krastades noga och skalades väl samt spetsades i båda ändar med mycket smidig spets i öfra ändan där sådesneken sattes på. Dessa krakar räknades i tåg och storhundra. Det fanns ett lägre pris för dessa krakar i arbetstön för dem som åtog sig att hugga sådana. Och ett högre pris när de såldes men fast jag i pojkbåren högg många hundra kommer jag icke ihåg priserna.

Bemärk, förekom icke någon binäring hos några bönder här i Bleking. Kiserligen var Sven Dahlbom i Ryedahl (.Asarums s.n.) både smed och bonde, men detta berodde på: Att han från början varit yrkessmed

och fört på äldre dan köpte en gård på vilken han drev smidesyrket så länge han levde. Dahlbom ansåg att det behagade oral bättre att få heta hemmansägare än yrkestitel: Smed.

Smälådingarna deremot voro skickliga smedar. Och de kommo ofta härut i Bleking med stora bördor smiden på ryggen som såldes till behövande. Der var Skaror, Lörknivar med träskäp, Brödknivar, Borrknivar och Spångknivar samt borrar och navare i flera storlekar. Alltsammans väl arbetat och vad knivarne beträffade väl hvarde med skarp egg.

När vi kommer till föremål förfärdigade av trä, så fanns en mängd föremål som lämpade sig till lite tillfällig förgänt! Skätteträ, Skyttlar till väverskor, Grepar av trä, Skeffor större och mindre, Mjölkbotter och Smörkärnor samt för den som var härdig med lagpkarl de så gott som ylleknivarna, bräuvinskan- tinerna av Ekträ som så gott som varje pojke som

humnit över konfirmationsåldern skulle ha påflytt
till julen så att han kunde bjuda sina goda vänner
på en julasup. Dessa kaggar eller "kantiner" som
de kallades gjordes i regel ej större än att de rymde
en kanna. Om kaggen än hängde på en spik på
loftet för hela året så nog togs den ner, pysslades
om, tätades om så behöfves och fyllades till julen!

Nu är att märka att här omtalade tillfälliga
biför tjänster icke utövades av storbönderna utan
var något som endast förekom hos småbönder
och torpare. Det fanns gögvis småbönder som
ej kunde ha mer än två kor på sin lilla gård
och fingo liksom torparna använda korna som
dragare till jordbruket. Då de långt om länge
fingo så mycket upptruten jord att de kunde
saga sig ha åkerar. Först på 1870-80 talet slog
jordbruket för allvar igenom. Då odlades Mossen
kärn och slätterängar upp överallt, sjöar sänktes

eller torrlades och nu först kan man säga att vi fått ett tidsenligt åkerbruk.

I frågelistan önskas upplysning om verkstadslokaler o. dylikt! Endast yrkesmännen som största delen av året idkade handverk hade verkstad. "Hur van va denna van"! Bonåbunden och toparn hade sålunda mer än ett stort rum till förfogande I detta kunde inhysas sjuka husdjur, smagrisar Höns m m och skulle en gris ett får eller en kalv slaktas så förekom ofta slakten i stugan. När skräddare o Skomakare kom, slog de sig ner i stugan o skulle får göra något handverksarbete fick den bli verkstad. Vi hade överflös på trä Arbetskraft fanns i riklig mängd och kostade icke mycket mera än maten. Men husen byggdes enkla och vidmakthölls mycket, mycket sämre än nu Endast storbönderna hade råd att bygga träslott med många rum.

Brev.

N. 10433.

FOLKLIVSARKIVE
Institutionen för folklivsfors-
ning vid Lunds universitet

Bohliarsarkivet Lund

Om vi ser så vill minne nu så enkelt
att jag är en redningsskiff och det gäller att spara
måga medeländar. Men jag tänker tillstå
säger mig allting så enkelt och oförståeligt
jag har ingen helv båt av handelsbåtar
Det var mig nödvändigt att återvända från
sländan. Därför skrev jag såsom jag tror att
och var men jag vill ej garantera för att allt
är korrekt. Jag skrev här till er i Stockholm
för något så som att jag var otyglig att
skriv något mera

Skanska i September 1942

Högskoleingenjör

Ing. Holmberg